

Dr. ERDŐ JÁNOS

(közlő)

CSÍKSZENTKIRÁLYI BORS MIHÁLY VÉGRENDELETE

Bors Mihály az unitárius egyház kiemelkedő egyénisége és nagy jólétője. Aranyosszéken, Szinden született 1886. október 17-én. Apja Bors Albert földbirtokos, anyja Fekete Ilka. Két testvére volt, Ilona, aki 1882-ben és Albert, aki 1884-ben született.

Az elemi osztályokat szülőfaluja unitárius iskolájában, a középiskola I—VI. osztályát a kolozsvári unitárius kollégiumban végezte az 1896—1902. években. Tanárai közül Benczédi Gergelyről emlékezett mindig nagy tisztelettel és szeretettel. Tanulmányait a kolozsvári Mezőgazdasági Akadémián folytatta 1902—1906. években, és szerzett mezőgazdasági oklevelet.

Apja halála után, aki 84 éves korában 1905. július 2-án hunyt el, Szinden a családi birtokon gazdálkodott. Az 1920-as évektől a mezőgazdaság mellett kertészet, ipar és kereskedelem terén tevékenykedett, hírnevet és anyagi jólétet szerezve magának.

1927-ben családot alapított, feleségül véve Sándor Margitot Maroscsapóról. Házassága gyermektelen és boldogtalan volt, mivel feleségében nem találta meg az igazi hitvestársat.

Ismert és népszerű volt nemcsak lakóhelyén, hanem az egész Aranyosszéken. Népe és egyháza ügyét úgy szolgálta, hogy másnak ne ártson. Szind kenyeradója és patrónusa volt nemzeti és felekezeti különbség nélkül. Egyetlen nyomtatásban is megjelent írott emlékében így írt szülőfalujáról: „Ezt a helyet, ahol én élek, nézzétek olyan szeretettel, mint aminővel én nézem, mert Szinden egy mag, a megértés magva van elvetve, s az az óhajom, hogy ez hatalmas terebélyes fává nőjön, hogy árnyékában heverésszen a régebben egymást meg nem értő két testvér“² [ti. román és magyar].

Pihenni nem tudó, lázas gazdasági tevékenysége mellett részt vett a közéletben is. 1920-tól tagja volt az Egyházi Főtanácsnak³, 1922-től haláláig az aranyos-tordai egyházkör felügyelőgondnoki tisztségét töltötte be⁴. Tagja volt és vezető tisztséget töltött be több társadalmi és művelődési egyesületben.

1937. január 8-án, életének 50. évében hunyt el tragikus módon — önkézevel vetve véget életének. A szindi unitárius temetőben helyezték örök nyugalomra január 11-én. A temetési szertartást dr. Boros György püspök és Lőrinczy Dénes tordai lelkész végezték.

Minden jóért, nemesért és szépért lelkesedő, fáradhatatlan alkotó egyéniségét kortársa és ismerője, dr. Varga Béla teológiai tanár, egyházi főjegyző így jellemzi: „Érdekes és nem mindennapi egyéniség. A nagy megindulások, nagy akarások és elgondolások embere volt. Ötletek villantak meg agyában, melyek több ízben maradandó alkotásokban öltöttek látható formát. Amikor beszélgetett vele az ember, legalább reám mindig azt a benyomást tette, mintha kérdések és problémák izgatnák,

amelyre tett is célzásokat. Úgy képzeltem, hogy lényének csak fele volt velem, a másik valahol egyebütt⁵.

Bors Mihály földi élete korán beveződött, legendás egyénisége eltűnt; emberségéről, egyházszeretetéről és a jövő iránt érzett felelősségtudataról tanúskodik végrendelete, melyben jelentős értéket képviselő vagyonát az unitárius egyházra, és részben a szindi egyházközösségre hagyta. Érdemesnek és kötelességnek tartjuk végrendelete teljes szövegének közlését az alábbiakban⁶.

„Alólírott Bors Mihály, szindi lakos, az élet múlandóságán sokszor elgondolkozva, már régen meggyökerezett bennem az az elhatározás, hogy földi javaimat valamelyes szent cél szolgálatába állítom, hadd szolgálja az, az egyetemes emberi kultúrát. Annál is inkább megérlelődött bennem ez az elhatározás, mert törvényes örökösöm nincs, tehát szabadon intézkehetem javaim felől.

Egész életem folyamán büszke voltam unitárius hitemre, amelyben születtem és nevelkedtem. Most látva az egyháznak nehéz anyagi helyzetét, segítségére kívánok jönni, — amikor ép elmével, szabad akaratral, senki által nem kényszerítve, — erről maradandó és példát mutató tanúságot kívánok tenni. Ezért, amikor szerény anyagi javaim felett intézkedni óhajtok, — az általam felkért alólírott végrendeleti tanúk együttes és folytonos jelenlétében Tordán, Adorján Géza ügyvédi irodájában (Piața Mihai Vitcazul 45), teszem a következő

v é g r e n d e l e t e t :

Halálomkor bárhol található ingó és ingatlan vagyonomat hagyom teljes tulajdonjoggal az én szeretett „Romániai Egyetemes Unitárius Egyháznak“.

A tölem örökölt vagyon külön alapítványként kezelendő és e vagyon összes jövedelmeiből erős és egészséges gondolkozású, öntudatos unitárius nemzedék nevelendő üzleti és kereskedelmi pályákra. E téren látom jövőm ifjúságunk elhelyezkedési lehetőségét és ez az alapítvány teljes mértékben ezt a célt kell szolgálja, segítséget nyújtva az arra érdemseknek.

Elgondolásom szerint az ifjak (mindkét nembeliek) kiválasztása a legnagyobb körültekintéssel kell történjék, hogy az alapítványból nyert anyagi támogatással a legkiválóbb szakemberekké legyenek képezhetőek, s így az élet nagy harcában keményen megállhassák helyüket. Erős a meggyőződésem, hogy ez a jól képzett új generáció anyagiakban is megerősödik és módjában lesz a rájuk fordított nevelési segítyt visszatéríteni, és az így befolyt összegek az Egyetemes Egyház általános kiadásaira fordíthatók. Ilyenképpen alapítványom kettős célt fog szolgálni és Egyetemes Egyháznak megerősödését remélem tőle.

Jelen végrendeletem végrehajtásával jogtanácsosomat, Adorján Géza tordai ügyvédet bízom meg, kinek azt is kötelességévé teszem, hogy úgy a vagyon kezelést, mint végrendeleti akaratom betartását szigorúan őrizze ellen, — akinek netaláni elhalálózása esetében e teendő elvégzésére a torda-aranyosi unitárius egyházkör közgyűlése választ egy arra alkalmas világi férfiút.

Kötelességévé teszem az Egyetemes Unitárius Egyháznak, mint általános örökösömnek, hogy jelen végakaratomat mindenkiben tisztelet-

ben tartsa és ezen végakaratom végrehajtásában őt senki háborgatni ne merje.

Ezek után alólírott Bors Mihály újólág kijelentem, hogy az előttem teljes egészében felolvasott végrendelet az én végakaratomat tartalmazza és mint akarattal mindenben megegyezőt az állandóan jelen volt tanúk előtt saját kezüleg aláírtam.

Kelt Tordán, 1937. (ezerkilencszázharminchét) évi január hó 2-án. (másodikán) Bors Mihály sk. Alólírottak, úgymint Lőrinczy Dénes unitárius lelkész, dr. Borbély Béla birtokos, Borbély N. Miklós birtokos, Fodor Andor kereskedő, mindnyájan tordai lakosok, végrendeleti tanúk, ezennel bizonyítjuk, hogy az általunk személyesen ismert Bors Mihály nagybirtokos, szindi lakos végrendelkező fél, a mi együttes és folytonos jelenlétünkben, személyesen, élőszóval s az általunk is ismert magyar nyelven kijelentette, hogy a neki felolvasott és megértelmezett fenti okirat az ő végrendeletét tartalmazza, az ő akaratának mindenekben megfelel és ennek megtörténte után előttünk azt saját kezüleg aláírta. Kelt Tordán, 1937. január hó 2-án. Lőrinczy Dénes, mint végrendeleti tanú. Dr. Borbély Béla sk. mint végrendeleti tanú, Borbély N. Miklós sk. mint végrendeleti tanú, Fodor Andor sk. mint végrendeleti tanú.

* * *

Fiók-végrendelet

Alólírott Bors Mihály szindi lakos a Tordán 1937. január 2-án tett és aláírt alapvégrendeletem magyarázata és kiegészítéseképpen teszem a következő rendelkezést:

1. Nevezett végrendelet III. bekezdésében megnevezett „Romániai Egyetemes Unitárius Egyház“ alatt azon egyház értendő, amelynek ma székhelye Kolozsvár. Ez általános örökösöm.

2. Mészköi határban található mindennemű ingatlanaim kizárólagos és tehermentes tulajdonát kapja a „Szindi Unitárius Egyházközség“, amely azt kezelje „Csíkszentkirályi Bors Mihály alapítvány“ címen és élvezze hasznait.

3. Az egyetemes egyház részére rendelt vagyonom jövedelméből keresztgyermekeim, kiskorú Ferenczi Sándor (Dr. Ferenczi Sándor fia), kiskorú Szathmáry Zoltán (Dr. Szathmáry Miklós fia) szindi lakos és kiskorú Bors Anna (Bors István leánya) szindi lakos kapjanak elemi, középiskolai és főiskolai oktatást és külföldi tanulmányutat magában foglaló nevelési költséget (ruházat, élelmezés, iskolai díjak, útiköltségek, lakás stb.) függetlenül hogy milyen pályára készülnek.

4. Bors István és neje sz. Szentpáli Irma szindi lakosok kapjanak a szindi „Jobbágy“ féle belsőségnek egészbeni és a túlélőt is egészben megillető haszonélvezetét. Nevezettek ennek ellenében kötelesek nővéremet Bors Ilona szindi lakost gondozni, amely célra rendelkezésükre áll a Solvay céggel fennálló szerződésben foglalt havi 15.000 (tizenötezer) lejes életjáradék.

5. Az egyetemes egyház részére rendelt vagyonomat örökösen „Csíkszentkirályi Bors Mihály alapítvány“ címen kezelje. — Annak szindi ingatlan állaga el nem idegeníthető. Ohajtom, hogy egyéb ingatlanaim is

csak legvégső szükség esetén és csak az érték felcserélésének feltételével idegeníttessenek el.

6. Minthogy alap-végrendeletemben az általam kitűzött nevelési cél kellőleg szabatosítva nincsen, az erre vonatkozó alapító levél, végrehajtás és ellenőrzési utasítás elkészítésére Dr. Ferenczy Géza egyházi főgondnok barátomat kértem fel, és bízom meg azon óhajtással, hogy az alapítvány elvi kérdéseiben a mindenkori főgondnok és az aranyos-tordai unitárius egyházkör f.ü. gondnokai és az alapvégrendeletben megnevezett jogtanácsosom bizottságilag döntsenek.

7. Óhajtasom, hogy a szindi egyházközség, amelynek tagja vagyok, fejlődjék, miért is óhajtom, hogy általános örökösöm azt az ottani gyümölcsös kert jövedelméből belátása szerinti összeggel támogassa.

Felolvasás, megértés és jóváhagyás után aláírtam.

Nagyajta 1937 január hó 6 (hat)

Bors Mihály sk.

Alolírottak: Dr. Lőrinczy István, Dr. Ferenczy Géza, Taar Géza és Gazdag Miklós nagyajtai lakosok, végrendeleti tanúk igazoljuk és kijelentjük, hogy végrendelező Bors Mihály szindi lakos, akit mindnyájan személyesen ismerünk, állandó együttes jelenlétünkben utolsó akaratát kijelentette, melyet közölünk egyik Dr. Lőrinczy István ügyvéd a fenti Fiókvégrendeletbe foglalt, azt felolvasta végrendelező előtt, aki azt akaratával egyezőnek mondta és előttünk saját kezűleg aláírta.

Nagyajta 1937 (ezerkilencszázharminchét) január 6 (hat).

Dr. Ferenczy Géza sk., Dr. Lőrinczy István sk., Taar Géza sk., Gazdag Miklós sk.“

JEGYZETEK

¹ *A kolozsvári unitárius kollégium értesítője az 1896—97-ik tanévről.* Szerkesztette Boros Sándor. Kolozsvárt, 1897. 113. l.; *A kolozsvári unitárius kollégium értesítője az 1901—1902-ik tanévről.* Szerkesztette Gál Kelemen. Kolozsvár, 1902. 262. l.

² Dr. Ferenczy Sándor: *Csikszentkirályi Bors Mihály 1886—1937.* Unitárius Közlöny, 1937. 22. l.

³ *Jegyzőkönyv a Magyar Unitárius Egyház Főtanácsának 1920. évi augusztus hó 29. és 30-ik napjain Kolozsvárt tartott üléseiről.* Szerkesztette Gálfi Lőrinc. Cluj-Kolozsvár, 1922. 142.

⁴ *A Magyar Unitárius Egyházi Főtanács 1922. okt. 29—31. napjain Kolozsvárt tartott ülése Jegyzőkönyve.* Szerkesztette dr. Boros György. Cluj-Kolozsvár, 1922. 7—8.

⁵ *Csikszentkirályi Bors Mihály 1886—1937.* KerMagv LXIX (1937) 36.

⁶ Unitárius Egyház levéltára, I. cs. 3. sz.

SZÁSZ FERENC

VÁLASZD AZ ÉLETET!* (I)

5Móz 30,19—20b

Lelkészek körében gyakran hallani, hogy a legnehezebb szolgálat, amelyet végezniük kell, az öngyilkos temetése. Ha hívei közül valaki az élet helyett a halált, áldás helyett az átkot választja, az a lelkész számára nemcsak az elhibázott emberi élet, hanem az általa hirdetett evangélium kudarcát is jelenti. Bárhogyan is ítéli meg a végzetes lépést és annak elkövetőjét, a lelkész nem burkolózhat az általános részvét némaságába: szolgálatára a vigasztaláson túl is szükségük van a hiveinek, meg kell erősítenie, helyre kell állítania a hozzátartozók, a temetési gyülekezet Istenbe, életbe vetett hitét és reménységét.

Amit a lelkészi szolgálat nehézségéről bevezetéképpen elmondtam, nem személyes panaszkodás akar lenni, hanem önmagunkkal való őszinte szembenézésre való felszólítás: egy olyan világban élünk, olyan világot építünk és vallunk a magunkénak, ahonnan évente 700 000 ember úgy szakítja ki magát, hogy végső tetteivel megtagadja azt. Nekünk kötelességünk a számvetés: az életet avagy a halált választók oldalán áll-e az isteni és emberi igazság, az áldást vagy az átkot választó dönt-e helyesen?

E kérdés késztetett arra, hogy bármennyire szomorú és lehangoló téma is, az öngyilkosságról beszéljek. Hívó emberek vagyunk, s az öngyilkosság túlmutat az emberi világon, valláserkölcsi, Istenre is tartozó kérdés. A Biblia félreérthetetlenül fogalmazza meg, hogy Isten az, aki az életet és a halált, az áldást és az átkot elénk adta, s bár a választás szabadsága rajtunk áll, akarata parancsként hangzik felénk: „Válaszd azért az életet.”

Helyesen és tisztán kell már látnunk az öngyilkosság kérdését ahhoz, hogy ítéletet alkothassunk róla, s minden körülményben kétségbeesett élethelyzetben legyőzhessük kísértését. Az öngyilkosság az életnek hordozója általi kioltása, visszautasítása, önmagától való elvetése, olyan Isten- és természetellenes cselekedet, melynek elkövetésére végzetes tévedés-sorozat vezet el.

Az öngyilkossághoz vezető első lépést akkor követi el az ember, amikor az életvállalást kilátástalannak, reménytelennek, további életét értéktelennak ítéli. Azt senki sem tagadja, hogy az életnek, az emberi életűtnak vannak mélypontjai, nehéz percei. A gyermeket kétségbeesésbe,

* Főtanács által pályadíjjal jutalmazott.